

**Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission**

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2010

DUTCH

HIGHER LEVEL

**Wednesday, 23 June
Afternoon, 2.00 p.m. – 5.00 p.m.**

DEEL 1

(30 PUNTEN)

Lees de tekst en beantwoord de vragen

SAMEN LEVEN

1. Dat er veel over jongens wordt geklaagd, vooral over Marokkaanse, is genoegzaam bekend. Maar wie ook heel erg zijn: hoger opgeleide autochtonen, in de volksmond ook wel ‘kakkers’ genoemd. Kakkers nemen het de leraar kwalijk dat hun kind niet naar het gymnasium kan. In het ziekenhuis willen ze alleen met de arts praten, niet met de verpleegkundige.
2. Deze klacht werd veelvuldig geuit in discussiegroepen die het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) organiseerde met werknemers in het publieke domein, zoals leraren, verpleegkundigen, politiemensen en winkelpersoneel. Ze spraken over een onderwerp dat als grootste probleem van de Nederlandse samenleving wordt beschouwd: abominabele omgangsvormen.
3. Het humeur van Nederland wordt tegenwoordig nauwgezet bijgehouden, door maar liefst twee instanties: het reeds genoemde SCP en het onderzoeksbureau Motivaction. Uit beide onderzoeken komt een vergelijkbaar beeld naar voren. De Nederlander is tevreden over zijn persoonlijk leven, zorgelijk over de samenleving en negatief over de politiek. Volgens het SCP zit het chagrijn vooral bij de lager opgeleiden, die aanzienlijk minder vertrouwen hebben in de samenleving en de politiek.
4. De grens tussen het privéleven en de maatschappij vervaagt overigens, zegt Martijn Lampert, onderzoeker bij Motivaction. De tevredenheid met de samenleving is sinds 2005 gestegen, terwijl de tevredenheid over het privéleven daalde. De geborgenheid van thuis staat onder druk door de voortdurende informatiestroom van buiten. De zorgen komen dichterbij, mede door de economische crisis.
5. Wie op internet rondstruint, krijgt soms de indruk dat Nederland bestaat uit verbeterde cultuurpessimisten die geloven dat ook driedubbele moordenaars er met een taakstraf vanaf komen. Uit het SCP-onderzoek blijkt dat nogal mee te vallen. Ongeveer 80 procent van de Nederlanders geeft de samenleving een voldoende. Toch is 60 procent van mening dat het de verkeerde kant opgaat, vooral op het gebied van normen en waarden. Heel bijzonder is dat overigens niet. In 1980 werd een vergelijkbare score bereikt, in de jaren negentig was het pessimisme nog groter. Zelfs in relatief optimistische tijden zijn er veel mensen die geloven dat het vroeger beter was.
6. Nederlanders maken zich niettemin de meeste zorgen over omgangsvormen, gevolgd door een falende politiek, criminaliteit en integratie. Mensen omschrijven de tijdgeest als egocentrisch, agressief en gejaagd. Ze ergeren zich volgens Lampert vooral aan onbeschoft gedrag in het publieke domein: op straat, in het verkeer, in het openbaar vervoer.

7. In de jaren zestig werd de basis gelegd voor een mondige en assertieve levensstijl. Zelfexpressie werd belangrijker dan zelfbeheersing. De keerzijde van die ontwikkeling is nu de grootste ergernis. Toch zit er een merkwaardig kantje aan. Als iedereen zich ergert, wie misdraagt zich dan? Natuurlijk is er altijd een klein groepje aso's dat een veel grotere groep brave burgers het bloed onder de nagels vandaan treitert. Maar de kwestie ligt ingewikkelder, immers, veel mensen ergeren zich aan de assertiviteit van anderen, maar vinden dat zij zelf volkomen terecht van leer trekken om hun doel te bereiken.
8. De ergernis is ongelijk verdeeld, stelt het SCP. Hoger opgeleiden hebben meer vertrouwen in de medemens, ook als hij politicus is. Het SCP legt sterk de nadruk op de kloof tussen hoger en lager opgeleiden. Hoger opgeleiden blijken aanzienlijk beter gehumeurd en hebben meer vertrouwen in overheid en politiek. Sinds de jaren zestig is de relatie tussen hoger en lager opgeleiden verstoord, schrijft SCP-directeur Paul Schnabel. Voorheen waren lager opgeleiden volgamer. Doorgaans behoorden ze tot dezelfde groepering: protestanten, katholieken of socialisten. De elite van de zuil trad op als zaakwaarnemer voor de lagere echelons, die vertrouwen hadden in hun 'eigen' vertegenwoordigers. Van deze paternalistische, hiërarchische wereld werd opgelucht afscheid genomen.
9. Maar ook hier zijn de keerzijden van de bevrijding zichtbaar. Hoger- en lageropgeleiden leven tegenwoordig in verschillende werelden. Lager opgeleiden leven steeds meer in een eigen cultuur, sinds de introductie van commerciële televisie en internet. Dat is een vorm van emancipatie, stelt Schnabel, maar niet op de bevoogdende manier die traditioneel voor wenselijk werd gehouden. Het volk wil zich niet langer laten verheffen tot een niveau dat door de elite wordt gedefinieerd. Het heeft genoeg aan zijn eigen media, zijn eigen (politieke) stijl. Van de weeromstuit gaf de elite haar pogingen tot volksverheffing op.
10. Lager opgeleiden voelen zich vaker machteloos, blijkt uit het SCP-onderzoek. Zij zijn kwetsbaarder, hebben meer last van allerlei sociale problemen en voelen zich niet vertegenwoordigd in de politiek. De afstand tussen hoog en laag werd groter, zegt Martijn Lampert van Motivaction, en daarmee ook het wantrouwen. Maar hoe moet die 'vicieuze cirkel van afstand en wantrouwen' worden doorbroken? Lampert gelooft dat politici een voorbeeld kunnen nemen aan artsen, leraren en professionals in de geestelijke gezondheidszorg. Zij staan dichterbij de burgers dan politici en durven toch grenzen te stellen.
11. Onderzoeker Paul Dekker van het SCP vindt dat hoger en lager opgeleiden elkaar meer zouden moeten treffen in schoolbesturen, bewonersraden en andere organen. 'Daardoor zou ook het begrip voor de politiek toenemen', zegt hij. 'Mensen zien hoe moeilijk het is om te besturen. Je moet afwegingen maken en kunt niet iedereen te vriend houden. Dan zien ze ook dat het geen zin heeft om alleen maar te klagen.'

Naar: Peter Giesen en Bert Wagendorp, in: *de Volkskrant*, 7 november 2009

VRAGEN EN OPDRACHTEN

Alle antwoorden moeten in het Nederlands gegeven worden.

Deel 1: tekstbegrip (30 punten)

Beantwoord de volgende vragen in correcte en volledige zinnen. Citeren is alleen toegestaan als het niet anders kan.

- 1) Waarnaar verwijzen de volgende woorden?
 - a: 'hun' (alinea 1: dat *hun* kind) (1 punt)
 - b: 'dat' (alinea 5: Heel bijzonder is *dat* overigens niet)? (1 punt)

Wat betekenen de volgende uitdrukkingen?

 - c: 'het bloed onder de nagels vandaan treitert' (alinea 7) (1 punt)
 - d: 'van leer trekken' (alinea 7) (1 punt)
 - e: Leg uit dat het woord assertiviteit in de tekst een negatieve klank heeft. (1 punt)
- 2) Geef een ander woord met dezelfde betekenis voor de cursieve woorden: 'omgangsvormen, gevolgd door een *falende* politiek, *criminaliteit*' (alinea 6). (5 punten)
- 3) Hoe komt het dat de grens tussen privéleven en samenleving vervaagt? (5 punten)
- 4) Verklaar de toenemende verschillen tussen lager en hoger opgeleiden na de jaren zestig. (5 punten)
- 5) 'Zelfexpressie werd belangrijker dan zelfbeheersing.' (alinea 7) Geef je commentaar op deze uitspraak en betrek daarbij het onderwerp van normen en waarden. (5 punten)
- 6) Wat zijn de voordelen van de oplossing die Paul Dekker aan het eind van de tekst voorstelt? (5 punten)

Deel 2: commentaar (30 punten)

Becommentarieer in ongeveer 100 woorden de volgende kwestie: 'Mensen omschrijven de tijdgeest als egocentrisch, agressief en gejaagd.' Hoe verhoudt deze omschrijving van de huidige tijd zich tot de onderzoeksresultaten over het humeur van Nederland van Motivaction en de SCP?

Deel 3: opstel (40 punten)

Schrijf een opstel van minimaal 300 woorden. Kies één van de volgende opgaven.

- a) Omgangsvormen zijn iets uit het verleden
- of
- b) Niemand is autonoom